

Robert Syrstad

Populismen som splittende faktor i et demokrati

En studie av fenomenet populisme eksemplifisert ved Cæsar, Napoleon og Trump.

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: David Brégaint

Mai 2021

Robert Syrstad

Populismen som splittende faktor i et demokrati

En studie av fenomenet populisme eksemplifisert ved Cæsar, Napoleon og Trump.

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: David Brégaint
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Innholdsfortegnelse

1.0 Populismen som maktfaktor	2
2.0 Forskningslitteratur	3
2.1 Ekskluderte kilder	5
3.0 Hva er populisme?	5
4.0 Hva kjennetegner en populistisk politiker?	7
5.0 Julius Cæsar: en diktator	12
5.1 Julius Cæsars vurdering av hva som kjennetegner en god leder:	14
6.0 Napoleon Bonaparte: En keiser	15
6.1 Tidlig prov på militær genialitet	16
6.2 Arrestert og degradert	17
6.3 Demagogen Napoleon	18
6.4 Økende makt og -innflytelse	20
6.5 Populistiske trekk – «okkupering» av egen stat	22
7.0 Donald Trump: en president	24
7.1 Trumps score på lakmustesten for autokrater	25
7.2 Trump bidrar til at polariseringen skyter fart	27
7.3 Hvordan kommer populismen til uttrykk hos Trump?	28
8.0 Konklusjon	30
Sammendrag	32
Summary	32
Referanseliste	33

1.0 Populismen som maktfaktor

I denne oppgaven vil jeg belyse Trumps vei til presidentskapet i USA med bakgrunn i diktator Julius Cæsar og keiser Napoleon Bonaparte. Hvordan kom Julius Cæsar og Napoleon Bonaparte til makten, og hvordan beholdt de den? Er det mulig å dra eventuelle paralleller til Trump og hans tid som president? Herunder vil jeg se på hvilke støttespillere de lente seg på, som for eksempel hvorvidt de plasserte familiemedlemmer i maktposisjoner og hvordan de forholdt seg til de aktuelle lovgivningene.

Vi lever i en tid hvor individualiseringen stadig vinner nytt terreng. Mennesker innenfor en nasjon finner sammen om et sett felles holdninger, moralske verdier og normer som skaper en felles identitet, til forskjell fra «de andre» som hører til fremmede eller annerledes identiteter. Manglende fellesskapsfølelse på tvers av ulike folkegrupperinger kan få et demokrati til å bryte sammen. USA har i lengre tid blitt sett på som et bærende demokrati; en smeltedigel av ulike folkeslag som lever sammen med en felles identitet som amerikanere. De siste årene har det blitt tydeligere at det amerikanske demokratiet er i endring, med en voksende splittelse av det amerikanske folket. Med bakgrunn i dette er det interessant å undersøke hvordan det var mulig at en demagog som Donald Trump kunne komme til makten i USA.

President Trump er beskrevet som en populist,¹ er dette et moderne fenomen eller finner man historiske uttrykk for populisme hos diktator Cæsar og keiser Napoleon? Julius Cæsar kom til makten i Romerriket som da ble ansett som en republikk med folkeforsamlinger, senatet og konsuler. Napoleon Bonaparte kom til makten i den franske republikken under den franske revolusjonen som forfektet verdiene «frihet, likhet for loven og brorskap.» Donald Trump seiret over sine motstandere i den føderale republikken USA.

- Hvordan kommer populismen til uttrykk hos Trump, Cæsar og Napoleon?
 - o På hvilken måte kan disse populistiske særtrekkene historisk sett belyse Trumps vei til makten og hans tid som president?
 - o Hvordan forstår vi at Cæsar og Napoleon beholdt makten i sine riker, mens Trump tapte kampen i valget 2020, med bakgrunn i populismen?

For å belyse disse problemstillingene vil jeg i denne oppgaven hovedsakelig ta utgangspunkt i populismen som maktfaktor i et demokratisk samfunn. Det vil ikke presenteres en inngående analyse av utviklingslinjene i Romerriket, den franske republikken under den franske

¹ Bonikowski 2019: 110

revolusjonen og i det amerikanske demokratiet. De historiske fortellingene som gjengis kan fortolkes på ulikt vis og begreper har ulike definisjoner avhengig av konteksten og tiden de ble konstruert innenfor. Således kunne det vært interessant å se på Cæsars omtale av seg selv i tredje person i tekstene han skrev, forsøk på det samme hos Napoleon i hans tekster og Trumps fremhevelse av seg selv i første person i sine tweets og tekster. Det vurderes dog at oppgavens ramme ikke gir rom for en videre undersøkelse av metodologisk kollektivism og metodologisk individualisme, der ideen om individets selvbestemmelse og frihet ble født ved Romerrikets fall og kristendommens inntog i Europa.

Nå følger en redegjørelse for den valgte undersøkelsesmetoden og kildematerialet.

2.0 Forskningslitteratur

I denne undersøkelsen ble det innhentet informasjon og kunnskap fra søkemotorer som Google, Google Scholar og Jstor.

Kildematerialet består av skriftlig materiale fra tidligere forskning på populisme, skildringer skrevet av Julius Cæsar om den galliske krigen og biografier om Napoleon og Trump. Videre består kildematerialet av tweets eller korte tekster på sosiale media fra Trump. Disse kildene vurderes som relevante for å kunne undersøke på hvilken måte populisme eventuelt kommer til uttrykk hos henholdsvis Cæsar, Bonaparte og Trump, og betydningen av fenomenet populisme.

Boka «The Gallic War» av Julius Cæsar ble valgt fordi det er Cæsars egen skriftlige formidling om en romersk hærførers (han selv) krig mot gallerne. Det er en krønike oversatt fra latin og således en sekundærkilde, som i denne undersøkelsen behandles som en levning. I teksten er det utelatt beskrivelser av negative karakteristika som kontakt med prostituerte, som var en vanlig del av en soldats liv, og beskrivelser av aggresjon, grådighet eller skryt forekommer bare for å hjelpe leseren til å evaluere framdriften eller forutse utfallet.² Hvorfor ble boka om Gallerkrigen skrevet, og til hvem? Dette kan åpenbart besvares ut fra den politiske situasjonen Cæsar befant seg i. Hans posisjon som prokonsul var utsatt i det senatorer i Roma ønsket å fjerne han, og boka kan derfor ha blitt adressert til senatorene i Roma for å bearbeide dem slik at han fikk sitt andre konsulat³.

² Hammond 2008: XXIV

³ Gelzer 1968: 63

En kilde i forordet til boka «The Gallic War», «Leviathan» av Thomas Hobbes, vurderes også som relevant i forhold til en diakron sammenlikning av populistiske trekk hos de tre individene.

Biografien om Napoleon Bonaparte av Alan Schom ble inkludert som en del av kildematerialet, da forfatteren er en historiker som blant annet underviste ved the University of California, samt at han mottok Pulitzer-prisen for sitt arbeide om Napoleon. Han skriver på en nøktern måte, og han oppgir kilder i fotnoter for hver eneste faktaopplysning han kommer med i boka.

Tidligere forskning på populisme inkluderer bøker av Levitsky og Ziblatt, «How Democracies Die» og Jan-Werner Müllers «What is Populism?». Levitsky er en amerikansk statsviter og professor ved Harvard University, som spesielt fokuserer på autoritarisme og demokratisering. Ziblatt er professor ved Harvard University hvis forskningsfokus er sammenliknende politikk, demokrati og demokratisering, samt politisk historie i Vest-Europa. Boka deres ble anerkjent som en av de beste sakprosa-bøkene av The Washington Post, Time og Foreign Affairs i 2018. Jan-Werner Müller er en tysk historiker som fokuserer på politiske ideer, og underviser ved Princeton University. Boka «What is Populism» er så langt planlagt oversatt til 20 språk.

Boka «Trump» av Karin Henriksson ble vurdert som en interessant kilde da forfatteren også er en svensk journalist med spesialområdet amerikansk politikk. Hennes blogg «Amerikaanalys.se» publiseres ofte av Uppsala Universitet og Högskolan i Halmstad. Hun medvirker også i Sveriges Radios «USA-podden.» Som svensk statsborger representerer Henriksson også den skandinaviske konteksten for å forstå amerikansk politisk historie.

Trumps tvitret daglig på Twitter, og dette utgjør en primærkilde for undersøkelse av hans tanker og framferd og er således inkludert i kildematerialet. Dog ble Trump utestengt fra Twitter etter at hans støttespillere stormet den amerikanske Kongressbygningen i Washington etter at han hadde holdt en tale hvor han oppfordret sine tilhengere til å marsjere mot Kongressen kun 10 minutter før angrepet. Etter dette angrepet bestemte Twitter seg for å permanent stenge Donald Trumps twitter-konto⁴ – noe som følgelig har gjort det umulig å bruke hans twitter-konto som en kilde. Hans twitter-aktivitet fikk dog hyppig omtale i media, og noen tweets fra Trump vil være hentet fra deres arkiver.

⁴ Darrud 2021

2.1 Ekskluderte kilder

Boka «Aphorisms and Thoughts by Napoleon Bonaparte» ble ikke valgt, fordi sitatene er bearbeidet og utvalgt av Honoré de Balzac, og oversatt av Charles D. Zorn. I forordet av de Balzac skriver han at hans meritter er å tålmodig ha lest gjennom bøker av Napoleon og at boka vil bli en skattekiste for mange, og at den ville ha mistet noe av sin verdi hvis alle Napoleons tanker hadde blitt publisert vilkårlig⁵. Med dette formidler han at de gjengitte sitatene er utvalgt etter hans intensjoner samtidig som han fremhever sin egen innsats og bokas opphøyde betydning for folk flest. I tillegg er boka videre fortolket og oversatt av Zorn. Boka «Napoleon Bonaparte, The Biography» fra United Library ble heller ikke valgt, da det var uklart hvem som var forfatter og hensikten med publiseringen var å få omtaler av bøker på Amazon. Offentlige utredninger og amerikanske aviser ble valgt bort som kilder, da problemstillingene vurderes tilstrekkelig belyst gjennom de inkluderte kildene.

Kildene ble nærlest med fokus på virkelighetsoppfatninger, intensjoner og karaktertrekk som er typiske for populismen. Deretter ble det gjennomført en diakron sammenlikning av disse tre individene med fokus på likheter og ulikheter i forhold til populistiske særtrekk. Det vurderes at kildene som anvendes er representative for undersøkelsen, slik at det gir mening å argumentere for likheter mellom Cæsar, Napoleon og Trump. Kildene som omhandler tidligere forskning på populisme, ble nærlest for å gi en meningsfull framstilling av populismen innenfor den historiske utviklingen av maktkonstellasjoner og demagoger.

Nå følger en analyse av kildene og drøfting av resultatene.

3.0 Hva er populisme?

Innenfor perspektivet som presenteres av historikeren Jan-Werner Müller hevdes det at det ikke eksisterer enhetlige teorier om hva fenomenet populisme er, eller at det finnes noen bestemte kriterier som definerer når en politisk aktør tar karakter som en populist.⁶ En forenklet forståelse av en populist er en som taler til folket. Åpenbart er dette noe alle politikere gjør, og da særlig innenfor valgbaserte styringsformer som et pluralistisk demokrati. Politikere generelt appellerer til «folket», de forsøker etter beste evne å selge inn budskapet sitt, sitt syn på hva som er en bedre løsning for «folkets» utfordringer i dagliglivet. Kan misunnelse drive motstandere til å karakterisere noen som en populist? At en populist rett og

⁵ Zorn: V

⁶ Müller 2016: 2

slett er en fremadstormende politiker noen ikke liker? Eller kan populisme være, som Christopher Lasch hevder, den autentiske stemmen til et demokrati?⁷

Levitsky og Ziblatt introduserer fire faktorer for vurdering av atferd som kan gi en pekepinn på om en politiker er en autoritær demagog,⁸ mer som en lakmustest for demagoger eller populistere. Ved nærmere granskning av politikeres atferd over tid, viser det seg at demagoger ofte er populistiske politikere som kommer utenfra det etablerte politiske systemet.⁹

Populister representerer noe annet enn eliten i det etablerte politiske miljøet, og de framstiller seg som folkets talerør og fører ordkrig mot hva de anser som en korrumpert og konspiratorisk elite. Våpenet er ikke åpen ild og geværer, men krasse verbale angrep og ordspill.

Gjentakelser av samme forenklete budskap over tid, som går rett hjem hos folket. Populister er således kritiske til etablerte partier, og angriper dem for å være belærende og overstyrende, og påpeker ofte at det er stor avstand mellom dem og patriotene i landet. De bruker tilmålt taletid på å fortelle velgerne at det eksisterende systemet i realiteten ikke er et demokrati, men at det i stedet har blitt korrumpert eller konstruert av eliten, de etablerte ledende politikerne i landet. I beste sendetid lover de å rydde opp i ulovlighetene, fjerne eliten og gi makten tilbake «til folket.» Når populistere går seirende ut av valg kommer ofte en serie av angrep rettet mot demokratiske institusjoner.¹⁰ Men politikere er tilslørende og skjuler gjerne sine autoritære sider fram til de har etablert seg i maktposisjoner.¹¹ Tidlig i karrieren følger de tilsynelatende demokratiske regler og styresett, for så å fjerne seg fra disse normene senere. Hvordan kan man operasjonalisere utsagn, framferd og holdninger som er typisk for demagoger og populistere, når de i utgangspunktet skjuler antidemokratiske verdier? Gjengitt fra Levitsky og Ziblatt er det når:

1) En politiker avviser, i ord eller handling, demokratiske spilleregler: Fremmer de et grunnlag for antidemokratiske tiltak, som intensjoner om å avlyse valg, forby ulike sivile organisasjoner eller begrense grunnleggende sivile eller politiske rettigheter? Legger de til rette for å framprovosere konstitusjonelle tiltak for å skape endringer i maktbalansen, slik som militære kupp, voldelige demonstrasjoner eller mobbopprør hvis formål er å vippe regjeringen

⁷ Müller 2016: 2

⁸ Levitsky & Ziblatt 2018: 21-22

⁹ Ibid: 22

¹⁰ Ibid: 22

¹¹ Ibid: 21

ut av posisjon? Forsøker de å undergrave legitimiteten til valg, for eksempel ved å ikke akseptere valgresultater?¹²

2) En politiker sår tvil om legitimiteten til politiske motstandere: Omtaler de sine politiske motstandere som personer som svekker den eksisterende konvensjonelle ordenen? Hevder de at motstanderne utgjør en reell trussel, enten i forhold til nasjonal sikkerhet eller generelt ovenfor samfunnet? Beskylder de grunnløst sine politiske motstandere som kriminelle, at det er uskikket til å stille som folkevalgte politikere fordi de sannsynligvis har brutt loven eller kommer til å gjøre det? Kan de ut av det blå fremme påstander om at de politiske motstanderne er utenlandske spioner, siden de i all hemmelighet har etablert en fiendtlig arbeidsallianse med en utenlandsk regjering?¹³

3) En politiker synes å tolerere eller egge folkemassene til vold: Har de bånd til bevæpnede gjenger, paramilitære grupperinger, militser, eller andre organisasjoner som jevnlig utsetter folk for vold? Har de eller noen av deres allierte støttet eller oppmuntret til angrep på deres politiske motstandere? Har de på en taktisk måte lagt til rette for vold blant sine tilhengere gjennom å utvetydig fordømme og straffe voldelige handlinger? Har de gitt lovord, eller nektet å fordømme, andre signifikante handlinger av politisk vold, enten i fortiden eller andre steder i verden?¹⁴

4) En politiker viser villighet til å begrense den sivile friheten til motstandere, herunder også media: Har de støttet lover eller politiske vedtak som begrenser sivile rettigheter, som lover som snevrer inn mulighetene for å protestere ovenfor det etablerte politiske systemet, eller kritisere regjeringen, eller sivile eller politiske organisasjoner? Har de truet med å gjennomføre rettslige eller andre straffende reaksjoner ovenfor kritikere i konkurrerende partier, samfunnet eller media? Har de framsnakkert undertrykkende tiltak innført av andre regjeringer, enten i fortiden eller et annet sted i verden?¹⁵

4.0 Hva kjennetegner en populistisk politiker?

Müller argumenterer for at det er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig betingelse, å være kritisk til eliter¹⁶ Hvis så hadde vært tilfelle, så ville hvem som helst som kritiserer den politiske ledelsen i et land ha vært populist. I tillegg til å være antielitistisk er populist

¹² Levitsky & Ziblatt 2018: 23

¹³ Ibid: 23

¹⁴ Ibid: 24

¹⁵ Ibid: 24

¹⁶ Müller 2016: 2

alltid motstandere av pluralisme; de hevder at det bare er de, og de alene, som representerer folket som helhet.¹⁷ Således fremstår populistene som motstandere av utstrakt maktfordeling på tvers av demokratiske partier, det er de som er den sanne formidleren overfor hele folket. Populistene definerer folket som en homogen, autentisk enhet.¹⁸ De som ikke støtter populistpartier anses på forskjellig vis å ikke være en ordentlig del av folket. Innenfor dette perspektivet forstår man populisme som en ekskluderende identitetspolitikk som utgjør en fare for demokratiet, enten hører du til vår gruppe, eller så tilhører du en fremmedgjort gruppe. Det er av vesensbetydning for et demokrati at pluralisme anerkjennes, og at det foreligger respekt for at vi mennesker bør leve sammen som frie, likeverdige, men også som forskjellige innbyggere. Når en populistisk politiker forsøker å posisjonere seg nekter vedkommende å anerkjenne opposisjonen som legitim.¹⁹ Populister behandler sine politiske motstandere som «fiender av folket.»²⁰

I USA oppfatter man populisme som noe «progressivt», noe som er ekte og som har positive assosiasjoner, som noe som er på «grasrotnivå.» I Europa finner man imidlertid en annen historisk betinget forståelse av populismen, som et fenomen som er forbundet med uansvarlig politikk og smisking (demagogi og populisme brukes ofte om hverandre).²¹ Tekstene som er lest i denne oppgaven fortolkes naturlig nok innenfor det europeiske perspektivet, slik at demagoger og populistene forstås som deler av samme fenomen.

Kjernen ved populisme kan på mange måter forklares slik at bare en del av folket er det virkelige folket. Som Nigel Farage sa det da han feiret Brexit-avstemningen ved å hevde at det var en «seier for ekte mennesker» (og dermed definerte han samtidig de 48 prosentene av britiske velgere som hadde motarbeidet bruddet med EU på en eller annen måte som mindre enn ekte, eller sagt mer direkte; det stilles spørsmål ved deres status som ordentlige medlemmer av det politiske fellesskapet).²²

For at en politisk aktør eller bevegelse skal være populistisk, må den altså hevde at en del av folket er folket, og at bare populistene på en autentisk måte representerer dette virkelige eller sanne folket. Satt i termer fra det gamle Roma, er det ikke populisme å kjempe for plebeierne interesser, «det vanlige folk», men å si at bare plebeierne (i motsetning til patrisierne, for ikke

¹⁷ Müller 2016: 3

¹⁸ Ibid: 3

¹⁹ Ibid: 3

²⁰ Ibid: 4

²¹ Ibid: 11

²² Ibid: 21-22

å snakke om slavene) er *populus Romanus*, altså at bare en bestemt type *populares* representeres det autentiske folket, det er populisme.²³ Som Trump sa det på et folkemøte, «det eneste viktige er at folket forenes, fordi de andre ikke betyr noe.»²⁴

Populister selv har ofte en moralsk holdning som kjennetegnes av arbeid og korrupsjon. Populister setter det rene, uskyldige og hardt-arbeidene folket opp mot en korrupt elite som ikke gjøre en ærlig dags arbeid (annet enn arbeid til egen fortjeneste), og innenfor høyrepopulismen, også opp mot det laveste sjiktet i samfunnet (de som heller ikke gjør en ærlig dags arbeid og lever som parasitter på andres arbeid).²⁵ Kontroversen om Barack Obamas fødselsattest gjorde denne logikken nesten latterlig åpenbar: på en og samme tid klarte presidenten i egen person, i øynene til de høyreorienterte republikanerne, å legemliggjøre både eliten og det afroamerikanske «andre», der ingen av dem oppfattes å tilhøre det virkelige USA. Da Trump slapp påstanden om at Obamas fødselsattest var falsk imøtekom han det høyreorienterte perspektivet på Barack Obama.²⁶

Populister antar at folket kan snakke med en stemme og utstede et mandat som forteller politikerne nøyaktig hva de må gjøre i regjeringen, i motsetning til et fritt mandat, hvor representanter må bruke sin egen dømmekraft. Dermed er det ikke noe reelt behov for diskurs eller diskusjoner og debatter i kongressen eller andre nasjonale forsamlinger. Likevel er det slik at det lovgivende mandatet ikke har kommet fra folket i det hele tatt; dets illusoriske detaljerte instruksjoner er basert på en fortolkning av populistiske politikere.²⁷ Populister kan derfor vende seg til folket å si «vi gjennomførte akkurat det dere ønsket, dere autoriserte oss; om noe går galt er det ikke vår feil.»²⁸

Det vil alltid være en fornemmelse av direkte kontakt mellom en populistisk leder og folket. Tilhengere identifiserer seg med populistene som har resonnert seg fram til hva folket trenger å høre for å tilby sin støtte og sin stemme, ikke hva som faktisk er sant. Populister vil alltid ignorere mellomledet, og støtter seg i minst mulig grad til komplekse partiorganisasjoner som mediatorer mellom folket og politikere. Det samme ønsket gjelder ovenfor journalister; media anklages regelmessig for redigering av nyheter, noe som per definisjon er jobben deres.

²³ Müller 2016: 22-23

²⁴ Ibid: 22

²⁵ Ibid: 23

²⁶ Levitsky & Ziblatt 2018: 53

²⁷ Müller 2016: 31

²⁸ Ibid: 31

Populister anser journalistikk som en forvrengning av den politiske virkeligheten.²⁹ Donald Trumps Twitter-konto hadde en slik rolle under valgkampen 2016, og senere fikk den offisielle Twitter-brukeren til Presidenten i USA samme rolle under hele hans regjeringstid. På denne måten kunne «ekte amerikanere» få direkte tilgang til den selverklærte «Hemingway av 140 skriftegn», Donald Trump, som forteller alt akkurat slik det er.³⁰ Den frie rollen til journalister er helt avgjørende for at et demokrati skal fungere, det er slik meningsutveksling mellom ulike grupperinger gjennomføres på fredelig vis. Gjennom journalistikk fremmes dokumentasjon og sannheter som kan utfordres av andre.

Det som skiller demokratiske politikere fra populister er at de argumenterer for påstander som kan bli empirisk avvist på grunnlag av for eksempel utredninger og demokratiske institusjoner som valg.³¹ Derimot vil populister fortsatt insistere på sin aktuelle påstand fordi deres påstand er av moralsk og symbolsk karakter, den er ikke etterprøvable og den kan ikke motbevise.³² Når populister er i opposisjon er de bundet til å så tvil om de demokratiske institusjonene som gir «moralsk feilaktige» resultater.³³

Det som på mange vis er forunderlig er at populister i lederposisjoner fortsetter å polarisere folket, og skaper et inntrykk av en slags apokalyptisk konfrontasjon med andre grupperinger. Det er aldri mangel på motstandere eller fiender, og disse er alltid intet mindre enn fiender av folket som helhet.³⁴

Müller introduserer tre populistiske strategier som anvendes av ledende populister. De har for det første en tendens til å kolonisere eller «okkupere» staten. Dette kan skje gjennom å endre på den lovgivende makten, slik at folk fra egne rekker inntar det som skulle vært nøytrale byråkratiske posisjoner.³⁵ For det andre tenderer populister å engasjere seg i masseklientisme; det foregår en utveksling av materielle og immaterielle tjenester fra eliten til folket, for å få politisk støtte som gjenytelse.³⁶ For det tredje vil populister som har makt tendere til å være skarp og uhøflig ovenfor ikke-statlige organisasjoner som kritiserer dem.³⁷

Svekkelsen av demokratiske verdier i USA synes å være forankret i en ekstrem polarisering,

²⁹ Müller 2016: 35

³⁰ Ibid: 35

³¹ Ibid: 39

³² Ibid: 39

³³ Ibid: 39

³⁴ Ibid: 42

³⁵ Ibid: 44-45

³⁶ Ibid: 46

³⁷ Ibid: 48

som strekker seg inn i en eksistensiell konflikt relatert til rase og kultur. USA har gjennom flere år fått mange illegale innvandrere, i tillegg til tidligere innvandring. Forsøket på å oppnå likhet mellom raser etter hvert som samfunnet vokser seg stadig mer mangfoldig har drevet fram en intensiverende polarisering. Ekstrem polarisering kan utradere demokratier.³⁸ Svikt i politisk ansvarlighet hos sittende ledere markerer ofte nasjonens første trinn i retning autoritærisme, eller demagogi.³⁹ Potensielle demagoger eksisterer i alle demokratier, av og til treffer noen av dem en nerve i folket. For å holde autoritære populistere eller demagoger fra maktens sentrum, er det essensielt at den politiske eliten og spesielt politiske partier fungerer som filtre. Enkelt sagt, politiske partier er demokratiets portvakter.⁴⁰

For å forhindre en populistisk autoritær politiker i å få makt, bør ledende politikere på tvers av konkurrerende partier stå sammen om å fordømme budskapet til populistene. De bør sette demokratiet og landet foran partiet, foran sin egen politiske karriere, og fortelle velgere hva som står på spill. Forente demokratiske partifronter kan forhindre ekstremister å vinne makt, noe som kan bety å styrke et demokrati.⁴¹

I USA er det et topartisystem som velger sine egne presidentkandidater. Derfor har partiene muligheten og ansvaret for å holde autoritære populistere ute av Det hvite hus. De må åpenbart finne en balanse mellom en demokratisk rolle hvor de velger kandidater som er representative for partiets velgere, og en filtreringsrolle hvor de sorterer ut de som utgjør en trussel ovenfor demokratiet, eller på andre måter ikke egner seg som president.⁴² Hva skjer hvis folket velger en demagog? I det gamle konvensjonelle systemet var det et knippe av menn som hadde gått gradene innenfor partiet som tok stilling til hvilke kandidater som ble nominert til president. De fattige, kvinner og minoriteter var ikke representert i denne «gutteklubben», og disse gruppene ble derfor ekskludert fra nominasjonsprosessen. På den andre siden fungerte dette konvensjonelle systemet som en effektiv portvakt ovenfor demagoger, de filtrerte traust ut kandidater som fremsto som truende ovenfor demokratiske verdier. Det amerikanske portvaktsystemet var så effektivt at politiske utenforstående ganske enkelt ikke kunne vinne en nominasjon som presidentkandidat.⁴³ Henry Ford var en av de rikeste menn i USA tidlig på

³⁸ Levitsky & Ziblatt 2018: 9

³⁹ Ibid: 19

⁴⁰ Ibid: 20

⁴¹ Ibid: 26

⁴² Ibid: 41

⁴³ Ibid: 42-43

1900-tallet, og Ford var som en moderne utgave av en ekstrem demagog.⁴⁴ På tross av entusiasmen som hans kandidatur medførte, ble Ford effektivt utestengt av nominasjonsprosessen gjennom partiledere, senatorer og kongressmenn i partiet. Senator Couzens kalte ideen om Fords kandidatur som latterlig; «*hvordan kan en mann på over 60 år, som ikke har noe trening, ingen erfaring, strekke seg etter en slik offisiell rolle?*»⁴⁵ Som alle vet skjedde dette i 2016, da Trump ble president i USA.

Det ble protestert mot den lukkede utvelgelsen av presidentkandidater, og tidlig på 70-tallet foreslo The McGovern-Fraser Commission flere anbefalinger som de to partiene innførte før valget i 1972. Det ble etablert et system av bindende primærvalg ved nominasjonen av presidentkandidater. Dette svekket partiledernes grep på seleksjonsprosessen av presidentkandidater ved at den ble åpnet opp for velgerne.⁴⁶ Veien fram mot nominasjonen gikk nå ikke gjennom det etablerte partisystemet; for første gang i historien kunne partiets portvakter omgås og slås ut.⁴⁷ Demokratene erfarte at de første primærvalgene var flyktige og splittende, og modererte fristillingen av primærvalgene noe. De bestemte at «superdelegater», definert som utpekte senatorer, borgermestere fra storbyer, kongressmenn, skulle utgjøre 15-20 prosent av de nasjonale delegatene. Disse «superdelegatene» utgjør en motvekt til primære velgere, og representerer en mekanisme for partiledere til å avvise uegnete kandidater. Republikanerne så ikke behov for slike «superdelegater», og videreførte det mer åpne nominasjonssystemet.⁴⁸ Å vinne majoriteten av delegatene ville bety å vinne primærvalgene over hele landet, noe som ville kreve penger, mediedekning og støttespillere lokalt i alle 50 delstater. Det ville kreve allierte i mediehus, redaktører, interessegrupper, aktivistgrupper og politikere som guvernører, borgermestere, senatorer og kongressmenn, samt donasjoner.⁴⁹ Mange tok for gitt at det ikke ville eksistere en slik kandidat, noensinne. Som kjent entret celebriteten Trump scenen i 2015, og med sine dollars, sjarm og evne til å tale direkte til de kristne konservatives hjerter, vant han fram som presidentkandidat.

5.0 Julius Cæsar: en diktator

Gaius Julius Cæsar, heretter Julius Cæsar, ble født 100 år før Kristus, og drept av sine antatte

⁴⁴ Levitsky & Ziblatt 2018: 43

⁴⁵ Ibid: 45

⁴⁶ Ibid: 50

⁴⁷ Ibid: 51

⁴⁸ Ibid: 51

⁴⁹ Ibid: 52

venner og kolleger 44 år før Kristus.⁵⁰ Cæsar figurerer i historien som både en som oppløste den romerske republikken og en som grunnla keiserdømmet. Han samarbeidet med tribunatet og kom på kant med Senatet i Roma, og viste således at han ikke aksepterte den konvensjonelle ordenen i staten.

Det blir viktig å vurdere Cæsars historiske krønike fra «den galliske krigen» basert på den sosiale og politiske konteksten han opererte innenfor. Familien hans hadde sitt opphav i en liten gruppe romerske familier kjent som patrisiere. Disse patrisiske familiene utgjorde en kaste som var forbeholdt spesielle politiske og religiøse privileger og plikter. Imidlertid opphørte klasseskillet mellom patrisiske- og plebeiske innbyggere i det første århundret, og allerede på Cæsars tid var de politiske skillelinjene mellom disse gruppene mindre differensierte. Julius Cæsar kom således fra en noe marginalisert folkegruppe, slik som Napoleon Bonaparte var en del av lavadelen. Det romerske folket hadde sin egen stemme og en egen agenda som ofte sto i et motsetningsforhold til Senatet. Politikere som ville vinne fram og skape en politisk vellykket karriere, måtte således tilfredsstille folket og beskytte deres interesser. Cæsar evnet åpenbart å tale til folket slik at de støttet han i hans planer om å erobre både embetsplasser og landområder. Senatet var en samling av aristokrater som formulerte bestemmelser og sørget for dommerne som styrte byen og dens territorier. Senatet hadde ingen makt til å gjennomføre lovendringer alene, og var derfor avhengig av tilslutning fra folket for å skape juridisk styrke til dets overveielser.⁵¹ Ifølge Cicero hadde Cæsar evnen til å uttrykke seg gjennom toneleie, gester og framferd på en storslått og edel måte. Han var en bemerkelsesverdig taler.⁵²

Cæsar besteg de konvensjonelle gradene som var tilgjengelige for en patrisier, helt opp til konsul og prokonsul. Rollen som diktator var ikke en del av den ordinære karrierestrukturen for det romerske aristokratiet, men ble en utnyttbar maktposisjon som Cæsar kunne anvende for å få kontroll på Romerriket.⁵³ Den romerske hærens omdømme beskrives som en hensynsløs effektivitet og organisering som en enhet, og soldater i den romerske hæren hadde et individuelt mot som var av selvoppofrende karakter.⁵⁴ Cæsar befestet sin rolle ovenfor hæren gjennom spesielle tjenester og fikk etablert tillit til seg selv.

⁵⁰ Hammond 2008: XI

⁵¹ Ibid: XII-XIII

⁵² Ibid: XV

⁵³ Ibid: XIV-XV

⁵⁴ Ibid: XX

Når Cæsar beskriver en handling referer han alltid til seg selv i tredjeperson «Cæsar gjorde ...», aldri «jeg gjorde ...»). Dette kan gi inntrykk av objektivitet eller en illusjon av uavhengighet. Det har også blitt hevdet at han skrev teksten etter regler for en genre som var gjeldende på den tiden, og at disse reglene påla han å omtale seg selv i tredjeperson. Men at en tekst som «den galliske krigen» hadde en åpenbar formell forgjenger har ikke vært lett å underbygge.⁵⁵

5.1 Julius Cæsars vurdering av hva som kjennetegner en god leder:

Cæsar beskriver politiske maktfaktorer hos ledere som det å være populær og det å være generøs med åpne hender,⁵⁶ og at dette gjør en leder ekstremt innflytelsesrik ovenfor folket.⁵⁷ Dette er som kjent nødvendige, men ikke tilstrekkelige egenskaper ved populister. Cæsar kom også med lovnader om spesielle tjenester og handlinger basert på sin egen innflytelse.⁵⁸ Cæsar ga høvedsmenn fra alle grader en alvorlig reprimande, primært for at de tenkte det var deres ansvar å spørre eller undersøke retningen eller strategien.⁵⁹ Her kan vi se for oss Trump i kjent stil, som angriper ledere for ulike demokratiske institusjoner for å ikke gjøre jobben sin, eller for å styre utredninger i en ikke ønsket retning. Cæsar fremstilte også seg selv som ufeilbarlig; «*at han, Cæsar, ikke var skyldig i noe kriminelt kunne synes gjennom hele livet hans, han var en mann som ble fulgt av lykke, noe som var synlig gjennom hans kampanje mot helvetierne.*»⁶⁰ Her gjenkjenner vi Trumps glamorøse framstilling av seg selv, som en verdensmester innenfor forretninger, når han i realiteten sannsynligvis var konkurs. Gjennom daglige kavaleri-trefninger konstaterte Cæsar hvor modige fienden reelt sett var, og hvor dristig hans egne menn kunne tillate seg å være.⁶¹ Kan det være at Trump leste Gallerkrigen, og basert på dette bestemte seg for å gi sine daglige fornærmelser til sine motstandere på Twitter? Sannsynligvis ikke, for ifølge Trump selv er han en mann som ikke kaster bort tiden sin på bøker, kunst og kultur, men hvem vet? Dette står i skarp kontrast til Napoleon, som var en meget belest mann. Når man leser videre i Gallerkrigen fremkommer det at etter å ha gitt passende ordrer, sprang Cæsar dit lykken brakte han, og han endte opp ved den tiende legionen. Hans tale var bare lang nok til å oppfordre dem til å huske deres etablerte omdømme

⁵⁵ Hammond 2008: XXXIII

⁵⁶ Ibid: 7

⁵⁷ Ibid: 12

⁵⁸ Ibid: 21

⁵⁹ Ibid: 25

⁶⁰ Ibid: 26

⁶¹ Ibid: 39

som tapre soldater.⁶² Med andre ord foretrakk også Cæsar å gi korte budskap til sine tilhørere, som Trump.

Hobbes argumenterer for at et populært motiv kan være farlig. Folket, som i prinsippet bør styres av sin øverste leder, kan la seg påvirke av smiger og omdømmet til en ambisiøs mann (Julius Cæsar). Folket dras på denne måten bort fra lydighet overfor lovene for å følge en mann, hvis dyder og planer, de ikke har noe kjennskap til. Dette utgjør vanligvis en større fare ved populære regjeringer framfor kongehus, fordi en hær har en slik kraft og mangfold at de lett kan ledes til å tro at de er folket. På denne måten kunne Julius Cæsar, som ble satt opp av folket mot Senatet og som vant hærens tilbedelse overfor seg selv, gjøre seg selv til herre av både Senatet og Folket.⁶³

6.0 Napoleon Bonaparte: En keiser

Napoleon fikk i skoletiden følgende karaktervurdering av Louis Monge: han er reservert og kunnskapssøkende, han foretrekker å studere framfor noen annen form for atspredelse. Han liker å lese gode forfattere og velger bare abstrakt vitenskap, med solide kunnskaper innenfor matematikk og geografi. Han er rolig og holder seg for seg selv, lunefull, hovmodig og skremmende egosentrisk. Han svarer energisk på spørsmål i klassen, og er rask og skarp i sine replikker ved andre tilfeller. Han er stolt, ambisiøs og håper på alt. Denne unge mannen fortjener vår vurdering og hjelp.⁶⁴

I 1786 skrev Napoleon om seg selv at han var «alltid alene, i dypet av melankolien dveler tankene mine ved døden. Hvilket stort sinne får meg til å ønske min egen ødeleggelse», spurte han seg selv. «Ingen tvil, fordi jeg ikke ser noen plass for meg selv i verden?» I hans tilfelle var det mangel på enhver potensiell framtid som holdt han nede. Ikke bare var han på det laveste nivået av adelen, han var også en marginalisert utlendig, og så ingen realistisk karriere i den kongelige franske hæren. «Når jeg likevel må dø før eller siden, hvorfor ikke bare drepe meg selv?» Men i stedet for å gi seg over til døden, ble Napoleon reddet av hans medfødte indre motivasjon, overlegne intelligens og nysgjerrighet ovenfor ubesvarte spørsmål. Ikke bare fortsatte han å lese på en glupsk måte de neste årene, han fylte notatbøker med synopsier og analyser som han senere omsatte til handling.⁶⁵ Han leste sveitsisk geografi, tyrkisk

⁶² Hammond 2008: 46-47

⁶³ Hobbes 1651: 204

⁶⁴ Schom 1998: 7

⁶⁵ Ibid: 9

historie, Aztekernes religion og Cæsars galliske kriger. Hans tørst for kunnskap var
uslukkigelig.⁶⁶

Gjennom sommeren 1792 observerte Napoleon bisarre hendelser i Paris, som stormingen av
Tuileries Palasset ved to anledninger, noe som resulterte i den offentlige ydmykelsen av Louis
XVI og nedslaktingen av de sveitsiske vaktene. Napoleon var rasende over egen hjelpeløshet i
det at han ikke kunne forhindre tusener av parisere fra å gå amok gjennom palasset. Denne
opplevelsen hang ved han og ga han en absolutt avsky og frykt for folkemassene. Disse
traumatiske hendelsene gjorde Napoleon bare mer utålmodig enn noensinne med tanke på å
nå en høy militær grad og kommando.⁶⁷

6.1 Tidlig prov på militær genialitet

I november 1793 betraktet Major Napoleon samlingen av tretten batterier ved havnen i
Toulon. Han var trøtt etter å ha fungert som kommandant for artilleriet siden september, med
gjørmete kappe og knelange støvler, uniformen var krøllete, men han hadde utført mirakler på
bare to og en halv måned. Tidligere samme år nærmet kaptein Napoleon seg Marseilles på vei
tilbake til hans regiment i Nice. Ved ankomst til Marseilles stoppet han opp for å møte en
statlig representant, Salicetti, som tidligere hadde gjort Napoleon noen tjenester. Her fikk
Napoleon pålagt et ønske om en midlertidig overføring fra sitt regiment i Nice til artilleriet
ved Toulon, som kommandant. De fleste soldater ville ha ristet på skuldrene når de fikk vite at
de ville ha omtrent et halvt dusin kanoner tilgjengelige ovenfor hundre britiske gevær. Men
for Napoleon hørtes det ut som en sjanse for livet. Salicetti så på med overrasket beundring på
hvordan den 24 år unge Napoleon hver dag gikk ut i enhver retning og returnerte med
ammunisjon, geværer, tunge bjelker til nye batterier, junior artilleri offiserer, 300 hester,
muldyr og okser for å dra de nye artilleridelene til sine nye plasseringer. Det tok flere uker,
men på slutten av november hadde den nyutnevnte majoren fått på plass mer enn 90
artillerideler, inkludert de 24 mektige tjuetrepunderne som var kraftig nok til å nå de
engelske fortene og fartøy. «*Før uken er omme, vil Toulon være ditt*», fortalte den unge
Napoleon sin kommanderende general. Det tok likevel flere uker før Toulon ble beseiret, og
Napoleon forlot aldri sine dundrende geværer, han sto ved deres side dag ut og dag inn,
sovende i nærheten av batteriet hver eneste natt, selv om regnet høljet ned.⁶⁸ 19. desember

⁶⁶ Schom 1998: 10

⁶⁷ Ibid: 15

⁶⁸ Ibid: 21-22

1793 vendte Napoleon, dagens helt, sine kanoner mot hundrevis av rojalister i det beseirete Toulon, de ble slaktet ned. Franskmannen Napoleon, som ankom Toulon i midten av september, som kaptein med ansvar for et vogntog i Nice, fikk nå en videre utnevnelse til brigader general. For første gang i hans karriere ble hans navn nevnt i hver by og på landsbygda. Han ble omtalt som en mann med solid teoretisk kunnskap for sin profesjon og som veldig intelligent, men med kanskje for mye mot.⁶⁹ Vi ser her likheter mellom Cæsar og Napoleon, som begge sørget for mat og utstyr til sin hær, og fikk deres tillit i gjengjeld. Begge hærførerne sloss ved sine soldaters side, de gjemte seg ikke bort i telt og kaserne.

Lovord tiltrekker lovord, og det ble snakket om Napoleons avgjørende rolle i beseiringen av britene i Toulon overalt, også i Komiteen for Offentlig Sikkerhet som hadde enorm makt over innsettelsen av høytstående offiserer. Napoleons navn ble gjort kjent i de innerste maktsirklene i Paris.⁷⁰

6.2 Arrestert og degradert

Napoleon ble utsendt av jakobineren Augustin Robespierre på et enmannsoppdrag til Republikken av Genoa, men kort tid etter ble det gjort motstand mot den sittende makten i Paris. Mens Napoleon forhandlet med representanter fra Republikken av Genoa, ble Augustin halshugd i opprøret mot Jakobinerne. Da Napoleon returnerte til Nice ble han uventet satt i arrest, grunnet sin nære forbindelse med Augustin Robespierre.⁷¹ Han valgte å bli framfor å flykte, i tillit til at han ville kunne forklare seg selv i høringen. Han hadde en mektig venn innenfor den nye makteliten, Barras. Det foregikk brevveksling mellom venner, og like uventet som det hadde startet, opphørte fengslingen av Napoleon.⁷² Han ble nektet innrulling i den Italienske Armeen, inntil han igjen kunne gjenvinne tilliten hos sine overordnede innenfor militæret. Napoleon benyttet seg av sine kontakter og venner innenfor eliten for å posisjonere seg i det militære systemet.

I 1795 ble det gjennomført et angrep mot Tuileres, hvor regjeringen hadde sine representanter, og Napoleon bidro til å slå ned opprøret ved å utplassere kanoner på en smart måte. Han ble utnevnt som dagens helt av representanten Fréron, som tidligere hadde støttet arresteringen av

⁶⁹ Schom 1998: 22

⁷⁰ Ibid: 23

⁷¹ Ibid: 24

⁷² Ibid: 25

Napoleon i Nice. Nå var Fréron forelsket i Napoleons søster, og vinden hadde snudd.⁷³ Han ble aldri glemt igjen, og gjørmete støvler var fra nå av utelukket. Han var på magisk vis blitt en imponerende person.⁷⁴ For å nå makten kjempet Napoleon seg fram innenfor hæren, gikk gradene, slik som også Cæsar gjorde. Trumps vei mot makten gikk på utsiden av det etablerte politiske systemet. Han støttet demokratenes Hillary Clinton med donasjoner og ble så medlem av det Republikanske partiet, var for det meste opptatt av realityserien sin på TV og forretningsverdenen, før han brått entret den politiske agendaen.

6.3 Demagogen Napoleon

Tilbake i Napoleons tid var situasjonen i Paris desperat; høy arbeidsledighet og folk sultet. Napoleon ankom daglig i sin vogn med dusinvis av brød til familien Permons, som igjen delte ut mat til fattige parisere, med ordre om å unnlate å opplyse om at maten kom fra han. Madame Permon var fremdeles i sorg etter det nylige dødsfallet til Monsieur Permon, og Napoleon spurte på spøk om de skulle gifte seg - som vanlig uvitende om andres følelser.⁷⁵ Ved ulike anledninger lofte han Madame Permon å framsnakke hennes slektning til en plass i vaktstyrken som skulle beskytte Nasjonalforsamlingen, noe han aldri gjorde.⁷⁶ Madame Permon beskyldte han for å lyve til henne. Han svarte at for han betyr ord ingenting, handlinger er alt.⁷⁷ Da han skulle dra holdt han fram hånda si for å hilse farvel til Madame Permon, som nektet å gi ham hånda si. Napoleon ble således ydmyket foran sine underordnete, og han gjorde slutt på alle normale relasjoner med den ene familien han var oppriktig glad i, hvor han hadde blitt behandlet som en sønn.⁷⁸ Dette karaktertrekket finner man også hos Trump, som gjentatte ganger har vist seg som lett krenkbar og som en løgner. Samtidig har han også ord på seg for å være kjærlig ovenfor sin familie. Napoleon kom også med gjentatte lovnader for deretter simpelthen glemme alt om det. Når han ble minnet på dette, ville han bare riste av seg andres skuffelse, og aldri innrømme at han hadde gjort andre noe galt. Han utviklet et rykte som en notorisk løgner. Napoleon skapte seg fiende etter fiende gjennom karrieren, uten en tanke, for han hadde verken skamfølelse eller skyldfølelse. Hans ord betydde ingenting. Han innså heller ikke at hans løgnaktige holdning medførte tap av respekt hos de fleste rundt han, selv ikke hos de som ellers genuint beundret hans militære

⁷³ Schom 1998: 28

⁷⁴ Ibid: 29

⁷⁵ Ibid: 29

⁷⁶ Ibid: 29

⁷⁷ Ibid: 30

⁷⁸ Ibid: 30

oppnåelser.⁷⁹

Da Napoleon inntok kommandoen over sin nye hær, den Italienske hæren, innkalte han umiddelbart alle offiserer og soldater til en gjennomgang av våpen og utstyr. Denne hæren hadde lavest rang og prioritet av de fem hærene i Republikken Frankrike. Mennene manglet det meste, som uniformer og våpen. Artilleriet var i dårlig forfatning, og det var lite av det. Hestene, som var holdt på halve rasjoner gjennom det meste av året, var tynne og svake. Etter å ha samlet sine kommandører og informert dem om sine konklusjoner, spurte Napoleon dem ut som deres vurderinger av sine batterier, i stor detalj. Hans kommandanter lærte seg en annen viktig lekse på dette første møtet; når Napoleon gav en ordre forventet han å få den utført der og da, helst dagen før. Alle selvtilfredse smil forsvant når han svingte pisken sin.⁸⁰

Majorgeneral Napoleon satte av sted fra Nice mot slettene i Piemonte 2. april 1796. Før avmarsj talte han til sine soldater; *«soldater, dere er sultne og nakne. Regjeringen skylder oss mye, men kan gi oss ingenting[...] jeg vil lede dere inn i de mest fruktbare sletter på jorda. Rike provinser, velstående byer, og alt vil bli deres til å forsyne dere av. Der vil dere finne ære og rikdom.»* Som Cæsar, holdt også Bonaparte korte oppmuntrende taler til sin hær.

I løpet av mindre enn to uker overvant Napoleons hær flere byer, knuste Piemontes hær og tok tusener til fange. Men alt dette skyldtes fiendens undertallighet, dårlige lederskap og dårlig moral.⁸¹ Igjen snakket han til sine tropper: *«soldater[...] dere har vunnet kamper uten kanoner, krysset elver uten bruer, marsjert uten sko, drikke eller brød ... Soldater, deres land har rett til å forvente store ting av dere. Det gjenstår slag å kjempe, byer å ta, elver å krysse[...]og venner, jeg lover dere at dere vil oppnå alt.»*⁸² Napoleon lot sine soldater tro at han var deres venn, når de egentlig var et verktøy for hans marsj mot makt og ære. Igjen kan man stille spørsmål om moderne populistar har lært av tidligere demagoger, i det de vurderer det som særdeles viktig å etablere et nært bånd til sine tilhengere.

I mai 1796 beseiret Napoleons Italienske hær Milano. Dommerne i Milano åpnet behørig dørene for deres frigjørere, og behandlet han som en helt som hadde satt dem fri fra den

⁷⁹ Schom 1998: 30

⁸⁰ Ibid: 42

⁸¹ Ibid: 46

⁸² Ibid: 47

østeriske trelldommen. Men i stedet for å flyte på velviljen fra denne store og velstående hovedstaden, så slapp Napoleon tusener av sultende, trøtte, seirende og dameløse soldater på det uforberedte folket i Milano. De ble utsatt for en orgie av ødeleggelse, voldtekter og drap. Napoleon hadde lovet sine menn velstand i Nice, og nå tok de han på hans ord.⁸³

Betydelige formuer ble stjålet fra private innbyggere i byen som «krigsutbytte», og millioner av livre ble stjålet fra hertugene av Parma og Modena. Strømmen av krigsutbytte ble snart synonymt med Napoleon Bonaparte. Navnet hans ble også fryktet og foraktet gjennom hele landet, etter at han lot hæren brutalt slå ned opprør gjennom drap, voldtekt, fengsling og plyndring.⁸⁴ Napoleon hadde liten respekt for andres eiendommer, og fremsto som en korrump statsmann.

6.4 Økende makt og -innflytelse

Napoleon solte seg i anerkjennelsen, makten og æren som ble han til del. Den passet han som hånd i hanske. Her kan man legge til at dette også er et typisk trekk ved Trump, som også gjerne furtet åpenlyst når han mistet anseelse og gjennomslagskraft i ulike saker. Napoleon erfarte at hele administrasjonen i Nord-Italia lå under hans kommando alene. Et ord fra han, så ble ministre avsatt eller adelsmenn strippet for titler og rikdom, for så å bli fengslet eller henrettet. Dette var makt for Napoleon. En forbauset Bourrienne, med mer moderate mål, tjenestegjorde som Napoleons privatsekretær. Han hadde bakgrunn som Napoleons klassekamerat ved Bourrienne, og sammen spiste de utallige middager tilberedt av Bourriennes unge kone i den tiden Napoleon var arbeidsledig og ventet på en stilling i hæren, en hvilken som helst stilling i hæren. Nå var spillereglene endret. Bourrienne og hans kone kunne ikke lengre omgås Napoleon på en uformell måte, og på ingen måte spise middag sammen med han. Nå omga han seg bare med seniorgeneraler, ambassadører, hertuger og markiser.⁸⁵ Napoleon beholdt sin gamle venn i sin innerste krets, men degraderte han fra maktposisjoner. Dette er ikke et typisk trekk ved moderne populistene, som ofte utplasserer venner og støttespillere i offisielle nøytrale roller.

Napoleon erklærte at nøkkelen til makten er hæren, enn så lenge hæren fulgte hans ønsker.

⁸³ Schom 1998: 48-49

⁸⁴ Ibid: 49

⁸⁵ Ibid: 64

Nasjonen må ha en leder, omgitt av strålende ære, og ikke av teorier om ledelse, av fraser og taler som folk ikke forstår, mente Napoleon. Videre forfektet han at folket skulle gis et flåsete budskap, tilstrekkelig for dem, slik at de blir underholdt. Deretter lot de seg lett lede, så lenge det egentlige målet på dyktig vis holdes skjult for dem, som var krig. «Fred er ikke i min beste interesse», uttalte Napoleon⁸⁶ Vi kunne på slutten av 2020 observere spede forsøk fra Trumps side på å utkommandere Nasjonalgarden på vegne av sin egen agenda, riktignok bare internt i Washington DC. De demokratiske institusjonene i USA viste seg å stå støtt, de lokale, regionale og nasjonale myndighetene gjennomførte valget etter den etablerte loven.

Overvinnelse av hærer forutsatte suksessfulle generaler, men slike generaler burde kjenne sin plass og ikke stjele rampelys. Napoleon sendte fra seg generaler som begynte å bli for populære i hans øyne, og når en av de oppnådde en forfremmelse ble Napoleon oppskjørtet, sjalu.⁸⁷ Han synes å ha hatt liknende karaktertrekk som Trump, som sjelden tålte å dele rampelyset med andre enn seg selv.

I 1798 presenterte Napoleon på en overlegen og offensiv måte sine krigsplaner fram for Direktoratet, som hadde svak forankring i demokratiske institusjoner. Ministrene ble vitner til at Napoleons ensidig ignorerte deres offisielle instruksjoner til han. De ønsket fred, og ingen del av Napoleon Bonaparte.⁸⁸ På tvers av ordren fra Direktoratet, forlot Napoleon Paris med kurs for Egypt.⁸⁹

På vei til Egypt ble Malta tatt på under 24 timer og overført til den Franske Republikken. Det ble gjennomført en fransk reorganisering av Malta, inkludert justis og kirkelige institusjoner. Den Franske Republikken hadde slått et nytt slag for demokratiet.⁹⁰ Offisielt underrettet Napoleon Direktoratet at plyndringen av kirken ga 1 019 051 franc i gull og sølv og 127144 franc fra stormesterens palass.⁹¹ Han informerte Direktoratet at han holdt igjen omtrent en million franc for å dekke kostnadene til garnisonen. I realiteten hadde plyndringen gitt nærmere 7 millioner franc, dette ble holdt tilbake fra de offisielle kontoene overgitt til Paris. Napoleon og hans generaler beriket seg selv.⁹² Som andre demagoger var også Napoleon

⁸⁶ Schom 1998: 65

⁸⁷ Ibid: 66

⁸⁸ Ibid: 88

⁸⁹ Ibid: 89

⁹⁰ Ibid: 105

⁹¹ Ibid: 105

⁹² Ibid: 105

korrupt.

6.5 Populistiske trekk – «okkupering» av egen stat

Fra det øyeblikket Napoleon inntok posisjonen som statsleder, begynte han å endre på lovgivende, utøvende og dømmende demokratiske institusjoner. I 1799 annonserte han at den dårlig konstruerte grunnloven av år III var død, og hele det korrupte statsapparatet med den. Han framholdt at det første prinsippet er rettferdighet med tanke på å sikre folket velferd. Men det han definerte som en nødvendighet og krav til etablering og vedlikehold av offentlig velferd, var imidlertid ikke i nærheten av visjonene til Lafayette – eller Thomas Jefferson.⁹³ Napoleon uttalte at ‘*mitt hode er mitt eneste råd*,’⁹⁴ og han forsøkte å etablere et militært diktatur i Frankrike.⁹⁵ I stedet for å sikre folks velferd, gav han dem krig.

I 1799 proklamerte Napoleon at en ny grunnlov ble skrevet, fundamentert på de sanne prinsippene av representative myndigheter som skulle sikre privat eiendom, likhet og frihet. Et forledende utsagn var lovnaden om representative demokratiske institusjoner, de ville fremsettes i navnet, men de ville forbli maktløse illusjoner. Napoleon hevdet at Revolusjonen var over en gang for alle og alle revolusjonære høytidsdager ble avvirket. Samfunnsklassen Napoleon identifiserte seg med, aristokratene, skulle ikke trakasseres lengre. De fikk tillatelse til å returnere til Frankrike, og deres konfiskerte eiendommer ble tilbakeført. Dette ble holdt hemmelig for offentligheten, fordi dette mest sannsynlig ville skapt opprør i befolkningen. Napoleon betrodde til sin personlige sekretær, Bourrienne at religion er et godt virkemiddel for myndigheter i ethvert land. «Vi må bruke religion til å kontrollere folket. I Egypt var jeg muslim, i Frankrike er jeg en katolikk.» Han gav ordre om en ordentlig begravelse for pave Pius VI, som døde tidligere som fange i den Franske Republikken. Relasjonene mellom den romersk-katolske kirken og Frankrike ble normalisert for første gang siden begynnelsen av Revolusjonen. Trump allierte seg også med de kristne i det konservative USA.

Hans nye regjering var etablert innen nyttårsaften i år 1800, og Napoleon handlet med lynets hastighet for å sikre sitt regime før hans motstandere kunne protestere eller gjør motstand. Dette har Cæsar og Napoleon til felles, på tvers av tid, de handlet raskt for å utmanøvrere motstanderne. Trump på sin side var langt mer bundet av de demokratiske institusjonene som

⁹³ Schom 1998: 289

⁹⁴ Ibid: 289-290

⁹⁵ Ibid: 290

Kongressen og Senatet, og måtte til sin forundring se på at endringsprosessene dro ut i tid.

Det var ikke rom for mennesker som frie tenkere i Napoleons nye Frankrike. Det var heller ikke rom for politisk ukorrekte tanker eller oppførsel, og ikke akseptable verk (i Napoleons perspektiv) ble bannlyst fra ethvert klasserom og bibliotek over hele landet, inkludert arbeidene av Rousseau og Tacitus. I stedet gav han ordre om at ungdommen skulle lese Cæsars krønike om Gallerkrigene. Napoleon alene bestemte hva som var akseptabelt. Det nasjonale pensum i alle skoler og klasser ble nesten helt konsentrert om fag som ville skape gode innbyggere, framtidige hæroffiserer og byråkratiske ledere for ulike departementer. Historien ble endret for alt som forringet Frankrike og Napoleons ære, på bekostning av sannheten. Franske ledere forsøkte å behandle sine innbyggere som barn og la dem forbli i uvitenhet, i en verden av drømmer.⁹⁶ Gjennom Trumps tid som president kunne man ikke se en liknende sensur av kultur og opplysninger.

Sensuren av kunnskap gjenspeilet seg i dagliglivet. Flere av nasjonenes aviser ble stilt på sidelinjen, mens en offisiell avis var navet i kunngjøringen av Napoleons nasjonale politikk; the Moniteur Universel. Napoleon beordret publisering av en ny fransk historie, med hans refleksjoner på nasjonenes utvikling. Individuelle arbeider av intellektuelle ble underlagt hans sensur. Dette gjaldt også for teateret, og Napoleon mente at historiske temaer var for farlig å presentere for offentligheten, da slike skuespill lett kunne gi grunnlag for motstand ovenfor myndighetene. Hvis en forfatter ikke gjorde Napoleon fornøyd, var karrieren hans over, hans verk ble hverken publisert eller produsert. Napoleon alene hadde makten til å diktere den politiske sensuren i landet, han bestemte hva som passet for offentligheten.⁹⁷

Om seg selv uttalte Napoleon at alle forsøk på å begrense hans ettermæle fra offentlighetens hukommelse ville bli vanskelig, enn så lenge franske historikere ville måtte forholde seg til hans imperium. Napoleon hadde åpenbart glemt hundrevis av nedbrente byer gjennom Europa, han hadde glemt alle han fikk henrettet, alle de hjemløse krigsflyktingene, tusenvis av kvinner og barn som nådeløst ble voldtatt av hans store hær, hundrevis av byer som brutalt ble plyndret, over tre millioner døde soldater forlatt råtnende over hele Europa, og millioner av skadde og handikappede, de ødelagte politiske institusjonene i et par hundre stater, de ødelagte økonomiene, frykten og grusomheten han førte med seg hvor enn han dro, inkludert i

⁹⁶ Schom 1998: 294-295

⁹⁷ Ibid: 295

Frankrike.⁹⁸ Dette gir et ubehagelig visjonært bilde av en demagogs potensiale om demokratiske institusjoner svikter.

7.0 Donald Trump: en president

Amerika valgte i 2016 en president med tvilsom troskap til demokratiske normer, Donald Trump. Hans overraskende seier ble gjort mulig ikke bare som et resultat av langvarig misnøye i befolkningen, men også på grunn det Republikanske partiets manglende evne til å forhindre en ekstrem demagog innenfor egne rekker i å bli nominert som presidentkandidat.⁹⁹

I juni 2015 kunngjorde Donald Trump, eiendomsutvikler og TV-stjerne, at han ville stille som presidentkandidat. Som sin forgjenger, Henry Ford, var de begge forretningsmenn og uttrykte ekstremistiske verdier.¹⁰⁰ Etter 1972 var primærvalgene spesielt sårbare for en spesiell type utenforstående politiker; individer med nok berømmelse og penger, celebriteter.¹⁰¹

Trump kunne ikke forvente å vinne støtte fra det etablerte politiske miljøet. Ikke bare manglet han politisk erfaring, men han var heller ikke et livslangt medlem av det republikanske partiet. Trump hadde endret partitilhørighet flere ganger.¹⁰²

Partiets portvoktere var satt på sidelinjen i forhold til den tidligere maktposisjonen de hadde tidligere i forhold til nominasjonsprosessen, hovedsakelig av to grunner. Den ene var den dramatiske tilgangen av tilgjengelige midler fra ulike kilder som millionærer eller små donasjoner via internett. Den andre faktoren som krympet makten de tradisjonelle portvokterne hadde, var mangfoldet av alternative mediaplattformer, spesielt kabel TV og sosiale media. Tidligere gikk veien til etablering av politisk merkenavn via noen få store mediekanaler, som favoriserte etablerte politikere framfor ekstremister. Nye medieplattformer gjorde det lettere for celebriteter å skape seg et politisk navn og støtte fra folket, nesten over natten. Nominasjonsprosessen var nå helt åpen. Det var som russisk rulett. Sjansen for at en utenforstående ekstremist skulle kapre nominasjonsprosessen og vinne fram som presidentkandidat var høyere enn noen gang tidligere.¹⁰³

⁹⁸ Schom 1998: 789

⁹⁹ Levitsky & Ziblatt 2018: 8

¹⁰⁰ Ibid: 54

¹⁰¹ Ibid: 54

¹⁰² Ibid: 55

¹⁰³ Ibid: 56

Mange faktorer bidro til Donald Trumps storslagne politiske suksess, men dette er også en historie om svekkede portvakter. Trump fant også nye måter å anvende etablerte mediekkanaler på, for å få rettet oppmerksomhet mot sin person og sitt navn. Han tiltrakk seg medieomtale gjennom å skape kontroverser. CNN, CBS og NBC, kanaler som ikke kan anklages for å være partiske ovenfor Trump, nevnte ved en måling Trump dobbelt så mange ganger som hans politiske motstander, Hillary Clinton. I tillegg ble hans person løftet fram av høyreorientert media.¹⁰⁴

Etablerte høyreorienterte politikere advarte mot Trump, som Mitt Romney, som erklærte at Trump var en bedrager, som hverken hadde temperament eller bedømmelseskraft verdig en president.¹⁰⁵ Donald Trump var ingen ordinær presidentkandidat, med sine ekstremistiske synspunkter på innvandrere og muslimer, villighet til å krenke grunnleggende normer i samfunnet, og med sin utilsørte hyllest til Vladimir Putin og andre diktatorer uroet han det etablerte politiske miljøet og media. Hadde republikanerne nominert en potensiell diktator?¹⁰⁶

7.1 Trumps score på lakmustesten for autokrater

I forhold til det første kriteriet viste han over tid en svak pliktfølelse ovenfor de demokratiske spillereglene, da han gjentatte ganger hevdet han at han ikke ville respektere utfallet av valgene i 2016 og 2020 hvis han tapte. Han hevdet at valget i 2020 i så fall ville bli stjålet fra han. Valg av president i USA gjennomføres på delstatsnivå og administreres av det lokale statsapparatet, slik at det så å si er umulig å organisere valgfusk på nasjonalt nivå. Hvorfor evnet ingen å forklare dette for velgerne, folket? Trump fortsatte gjennom hele valgkampanjen i 2016 å insistere på at millioner av illegale innvandrere var overtalt til å stemme på Clinton, og at demokratene hadde ført opp døde personer på stemmesedlene. Gjennom flere måneder var budskapet fra valgkampen at folket måtte hjelpe Trump å stoppe røveren Hillary fra å stjele valget. I den siste presidentdebatten nektet han å bekrefte at han ville akseptere valgresultatet hvis han ble slått,¹⁰⁷ og Trumps ord påvirket helt klart det amerikanske folket. En måling i oktober 2016 viste at 41 prosent av alle amerikanere og 73 prosent av republikanerne trodde at valget kunne bli stjålet fra Trump.¹⁰⁸ Med andre ord tvilte 3 av 4

¹⁰⁴ Levitsky & Ziblatt 2018: 58

¹⁰⁵ Ibid: 59

¹⁰⁶ Ibid: 60

¹⁰⁷ Ibid: 61

¹⁰⁸ Ibid: 61

republikanere på at de fortsatt levde i et demokratisk land, der et fritt valg av presidenten er en åpenbar forutsetning.

Det andre kriteriet i lakmustesten er ugyldiggjøring av motstanderens legitimitet. Autoritære politikere omtaler sine motstandere som kriminelle, upatriotiske og som en trussel ovenfor nasjonal sikkerhet eller samfunnet. Trump omtalte Clinton for å være kriminell, og gjentok mange ganger at hun må gå i fengsel. Når han møtte velgere applauderte han dem som ropte «lås henne inne.»

Det tredje kriteriet er toleranse for eller oppmuntring til vold. Vold er ofte en forløper til demokratisk sammenbrudd, slik vi så i Napoleons franske republikk. Gjennom sin valgkampanje, oppmuntret Trump sine tilhengere som gikk til fysisk angrep på kritikere. Han tilbød seg å betale boten til en tilhenger som hadde utøvde fysisk vold ovenfor en motstander. I andre situasjoner hetset han sine motstandere slik at hans støttespillere ble oppmuntret til vold;¹⁰⁹

Han tvitret:

«hvis du ser noen som er klar til å kaste en tomat, bank dritten ut av dem, vil du? Alvorlig talt. Bare bank dritten til helvete ut av dem. Jeg lover, jeg skal betale boten. Jeg lover»
(1. februar, 2016, IOWA).¹¹⁰

Videre tvitret Trump:

«I de gode game dager ville de kastet ham ut av stolen så raskt. Men i dag er alle politisk korrekt. Vårt land går til helvete ved å være politisk korrekt.»
(26. februar, 2016, Oklahoma.)¹¹¹

Det fjerde kriteriet i lakmustesten er villighet til å begrense rettigheter til sivile og media. Et forhold som skiller nåværende autokrater fra demokratiske ledere, er den lave toleransen for kritikk og deres villighet til å straffe de som kritiserer, som media, i opposisjonen og andre

¹⁰⁹ Levitsky & Ziblatt 2018: 62

¹¹⁰ Ibid: 63

¹¹¹ Ibid: 63

sivile innbyggere. Trump truet med å straffe media som ikke var vennlig innstilt til han i 2016.¹¹²

7.2 Trump bidrar til at polariseringen skyter fart

De fleste republikanske lederne sluttet sine rekker bak Trump, noe som skapte et inntrykk av et enhetlig samlet parti. Dette normaliserte på en besynderlig måte valgprosessen. I stedet for at situasjonen fremsto som krisepreget, med en demagog i rollen som en demokratisk presidentkandidat, ble situasjonen fremstilt som et standardisert kappløp mellom to likeverdige partier. Republikanerne støttet sin republikanske kandidat, mens demokratene støttet sin demokratiske kandidat. Polariseringen mellom partiene var intensivert, og demokratene og republikanerne var i økende grad lojal til sine respektive partier, og fiendtlige til det andre. Velgerne ble mindre bevegelige.¹¹³ I etterkrigstiden har de amerikanske presidentene kontrollert den største militærmakten i verden.¹¹⁴

Det republikanske partiet har blitt partiet for evangeliske kristne.¹¹⁵ Det demokratiske partiet har blitt tilsvarende sekulært. Prosentandelen av hvite demokrater som gikk regelmessig i kirken falt fra nærmere 50 prosent i 1960-årene, til under 30 prosent på 2000-tallet.¹¹⁶ I 1950-årene besto velgermassen av nesten 80 prosent gifte hvite amerikanere, og de fordelte seg noenlunde likt på de to partiene. På 2000-tallet utgjorde gifte hvite amerikanere omtrent 40 % av velgermassen, og nå var de konsentrert i det republikanske partiet.¹¹⁷ Med andre ord, de to partiene er nå delt i henhold til rase og religion, to dype polariseringsfaktorer som genererer større intoleranse og fiendtlighet.¹¹⁸ Hvorfor ble mest av den normbrytende atferden gjort av det republikanske partiet? For det første hadde det endrete medialandskapet fått en større innflytelse på republikanske velgere. De oppsøker mer patriotiske mediekanaler i større grad en demokratene. I 2010 så 69 % av de republikanske velgerne på Fox News, en høyreorientert tv-kanal.¹¹⁹ Videre utgjorde kulturelle og sosiale endringer en stor forskjell. Den hvite protestantiske folkegrupperingen er ikke like tallrike som for noe tiår tilbake, og har samlet seg i det republikanske partiet. De som stemmer republikansk har forblitt en kulturell

¹¹² Levitsky & Ziblatt 2018: 64

¹¹³ Ibid: 71

¹¹⁴ Ibid: 127

¹¹⁵ Ibid: 171

¹¹⁶ Ibid: 171

¹¹⁷ Ibid: 171

¹¹⁸ Ibid: 171

¹¹⁹ Ibid: 172

homogen gruppe, mens de som stemmer demokratisk har en mer mangfoldig bakgrunn. Begrepet «statusangst» forstås som et fenomen som oppstår når grupperes sosiale status, identitet og opplevelse av tilhørighet oppfattes å være utsatt for en eksistensiell trussel og dette fører til en politikk som er «overopphetet, overmistenksom, overaggressiv, grandios og apokalyptisk.»¹²⁰ Republikanerne synes å oppfatte seg som «fremmede i eget land.»¹²¹

7.3 Hvordan kommer populismen til uttrykk hos Trump?

Etter at Trump ble president, kalte han media for «det amerikanske folks fiende», sammen med andre fristilte organisasjoner som dristet seg til å kritisere hans utspill. Trump stilte spørsmål ved dommers legitimitet, og truet med kutt i økonomiske overføringer til store byer. Verbale angrep fra Trump utløste forferdelse, sjokk og sinne langs hele det politiske spektrumet. Journalister oppdaget at de var i frontlinjen, utsatt for – men også utløsere av – presidentens normbrytende atferd.¹²² Trump framviste slående forakt ovenfor dommere, CIA, FBI og Nasjonal sikkerhetsbyrå.¹²³ Han ba sjefen for FBI, direktør James Comey, om et lojalitetsløfte, og ville senere presse Comey til å avslutte undersøkelser som kunne slå ut feil for Trump.¹²⁴ Det endte med at han sparket Comey fordi han ikke lot seg presse til å beskytte Trumps administrasjon, men derimot formidlet til Kongressen at han ville utvide granskningen av Trumps forbindelser med Russland. Trump angrep også verbalt dommere som dømte i disfavør av hans interesser.¹²⁵ Han kom med stadige beskyldninger mot New York Times og CNN for formidling av falske nyheter og konspirasjoner ovenfor han.¹²⁶ For eksempel skrev han på Twitter: «en stor andel av sinnet vi ser i dag i vårt samfunn er forårsaket med vilje av den falske og unøyaktige rapporteringen av tradisjonelle mediehus som jeg referer til som Falske Nyheter. Det har blitt så dårlig og hatefullt at det er utenfor beskrivelse. Tradisjonelle mediehus må rydde opp, RASKT!»¹²⁷

Trump krenket også grunnleggende demokratiske verdier da han åpent utfordret valgets legitimitet. På tross av at påstanden om «millioner» av illegale velgere ble avkreftet gjennom en fakta sjekk, avvist av politikere i begge partier og som grunnløse påstander av

¹²⁰ Levitsky & Ziblatt 2018: 173-174

¹²¹ Ibid: 174

¹²² Ibid: 176

¹²³ Ibid: 177

¹²⁴ Ibid: 177

¹²⁵ Ibid: 179

¹²⁶ Ibid: 181

¹²⁷ Twitter 2018

samfunnsforskere, fortsatte Trump å gjenta dette i det offentlige rommet.¹²⁸ Og folket trodde på han, hans taleevne bar frukter. Falske anklager om bedrageri kan undergrave folkets tillit til valg, og når innbyggere ikke har tillit til valgprosessen, mister de ofte tilliten til selve demokratiet.¹²⁹ Etter at han ble valgt til president, fortsatte han også angrepene mot Hillary Clinton, et brudd på en av de grunnleggende politiske spillereglene som tilsier forsoning mellom partene etter valget. Han brøt også den uskrevne politiske regelen om å ikke angripe sin forgjenger, i det han tvitret om Obama, 4. mars 2017: «Fryktelig! Fant akkurat ut at Obama hadde avlyttingsutstyr i Trump Tower like før seieren. Ingenting funnet. Dette er McCarthyism!» En halv time senere tvitret han igjen: «Hvor lenge har President Obama avlyttet (sic) mine telefoner gjennom den veldig hellige valgprosessen. Dette er Nixon / Watergate. Dårlig (eller syk) kar!»¹³⁰

Populister omtaler folket som uskyldig og anstendig, noe Trump også gjorde da han tvitret «Falske Nyheter i Media går til GALSKAP! De har gått totalt av hengslene og på mange måter, etter å på første rad ha blitt vitne til skaden de gjør på så mange uskyldige og anstendige folk, jeg liker å se på. Om 7 år, når jeg ikke lengre er i regjering, vil rangeringene dere tørke ut og de vil være borte!»¹³¹

Ideen om at den amerikanske presidenten skal fortelle sannheten i det offentlige rom er bredt akseptert i amerikansk politikk.¹³² Kanskje har Trumps mest notoriske normbrytende atferd vært løgn? *PolitiFact* klassifiserte 69 % av hans offentlige utsagn som «for det meste løgn», allerede under valgkampanjen i 2016.¹³³ Han fortsatte å lyve som president. *New York Times* viste at han kom med en falsk eller feilaktig ytring i offentligheten hver eneste dag gjennom hans første 40 dager som president.¹³⁴ Han tvitret for eksempel «falske nyheter arbeider overtid. Fikk akkurat rapportert, på tross av den enorme suksess vi har med økonomien & alt annet, er 91 % av Network News om meg negativ (forfalskning). Hvorfor prøver vi så hardt å samarbeide med media når den er korrump? Ta bort legitimering?»¹³⁵ For demokratiet er konsekvensene av uærlighet ødeleggende. Innbyggere har en grunnleggende rett til informasjon i et demokrati. Når den amerikanske presidenten lyver, vil folket miste tilliten til

¹²⁸ Levitsky & Ziblatt 2018: 196

¹²⁹ Ibid: 196

¹³⁰ Ibid: 197

¹³¹ Twitter 2018

¹³² Levitsky & Ziblatt 2018: 198

¹³³ Ibid: 198

¹³⁴ Ibid: 198

¹³⁵ Twitter 2018

regjeringen.¹³⁶ En uavhengig presse er en bauta innenfor demokratiske institusjoner; intet demokrati kan overleve foruten. Med få unntak har amerikanske presidenter anerkjent medias sentrale rolle i en demokratisk institusjon og respektert dets plass i det politiske systemet. Presidents Trumps angrep på media og journalister savner sidestykke i den moderne amerikanske historie.¹³⁷

8.0 Konklusjon

Analyse av kildematerialet gjennom etablering av historiske fakta gir holdepunkter for populistiske uttrykk hos både Trump, Cæsar og Bonaparte, men naturligvis av ulike karakter med tanke på de forskjellige kontekstene de opererte innenfor. Trump kan beskrives som en populist eller en demagog som utfordret et godt forankret demokrati med solide demokratiske institusjoner. Makten er her fordelt «horisontalt» mellom lovgivende, utøvende og dømmende institusjoner, og «vertikalt» ved lokale, regionale og nasjonale myndigheter, i alle delstatene. Trump kunne kjempe på en strategisk måte om makten gjennom de nye medieplattformene, som Twitter og Facebook. Retorikken hans kom daglig ut til befolkningen gjennom meldinger på Twitter, og makten hans ble etablert gjennom tilliten folket fikk til hans ord. Det synes som om han har et begrenset vokabular, da meldingene hans er fulle av stadig tilbakevendende uttrykk eller motiv, i en rekke forskjellige kontekster. Samtidig er det allment kjent fra tidligere biografier om Trump at han den gang ble beskrevet å ha et rikt språk og dybdeforståelse for ulike tema. Således kan det synes som om han har tilpasset språket på Twitter til det aktuelle formålet, nemlig å hamre inn sitt budskap om korrupsjon og konspirasjon til den amerikanske befolkningen. Dette å være en overbevisende taler ovenfor folket har han til felles med Napoleon, selv om de brukte helt ulike fremgangsmåter for å nå ut til folket med sitt budskap. Cæsar ble også omtalt som en fremragende taler. Således finner man et potensiale for læring for populistiske som Trump gjennom å studere tidligere demagoger. Det synes som om Cæsar og Napoleon ikke satset i like stor grad som Trump på å etablere tillit i folket, enn så lenge de kontrollerte hæren. De var langt mer direkte i sitt maktbruk ovenfor folket, mens Trump tilslørte sine intensjoner i retorikken på sosiale media.

Napoleon skåret på alle fire kriterier i lakmustesten for autokrater; han avviste demokratiske spilleregler, han anså at Direktoratet utgjorde en eksisterende trussel ovenfor den nasjonen,

¹³⁶ Levitsky & Ziblatt 2018: 199

¹³⁷ Ibid: 199

han både tolererte og oppmuntret til vold og han begrenset ytringsfriheten til media og kulturinstitusjoner. Trump fikk også full pott på alle kriteriene på lakmustesten for autokrater eller demagoger. Julius Cæsar var som kjent en romersk hærfører, som viste forakt for Senatet og avskaffet de demokratiske institusjonene da han ble diktator, slik at han også kan defineres som en demagog, riktignok innenfor vår moderne kontekst. Gjennomgangen av kildene viser at man kan argumentere for at Trumps populistiske lederstil er historisk forankret helt tilbake til Romerriket og Julius Cæsar. Både Trump, Cæsar og Napoleon kan betegnes som demagoger.

Kildematerialet viser at Trump hadde tendenser i retning av å bryte ned demokratiske institusjoner, uten at han noensinne gjorde det fullt ut. Hvorfor går ikke populistene hele veien forbi demokratiet og inn mot regimeskifte? Populisten forvrenger demokratiske prosesser, men har mye å tape i anseelse og økonomisk støtte fra andre stater, og synes derfor å holde seg tilbake fra å bryte ned de demokratiske institusjonene på en fullstendig måte.¹³⁸ En autoritær populist derimot kjører løpet helt ut, og vinner hæren over på sin side, slik at folket endelig legges under demagogens vilje, slik Napoleon og Cæsar gjorde. Trump tapte valget i 2020 fordi de demokratiske vertikale maktinstitusjonene holdt stand; en etter en avviste de hans påstander om at valget var stjålet. Trump tapte kampen fordi demokratiet seiret. Nå vil ettertiden aldri få vite hvilken vei Trump hadde valgt om han hadde fått sittet ved makten i fire nye år.

¹³⁸ Müller 2016: 57

Sammendrag

Populisme fungerer som en kraftfull politisk maktfaktor, noe vi ofte ser hos demagoger som forsøker å posisjonere seg i et demokratisk samfunn. Det finnes riktignok ingen enhetlige teorier om hva fenomenet populisme er, men begrepet vil bli forsøkt beskrevet gjennom å se på hva statsvitere og historikere sier om fenomenet. Populismen beskrives i hovedsak som retorikk rettet mot politiske motstandere og andre kritikere fra media og frivillige organisasjoner, hvor populistene fremstilles som den eneste som representerer det forente folket på en troverdig måte ovenfor andre folkegrupper som forsøker å bryte ned samfunnsordenen. Oppgaven belyser på hvilken måte populisme operasjonaliseres hos politiske aktører som Julius Cæsar, Napoleon Bonaparte og Donald Trump, og om de faktisk anvender populistiske strategier for å vinne- og beholde makten. Det redegjøres for populismens negative konsekvenser ovenfor demokratiets etablerte institusjoner og verdier. Populistiske strategier kan utfordre lovgivende, utøvende og dømmende demokratiske institusjoner, og faren for at dette skjer blir større jo lengre en autoritær populist eller en demagog sitter ved makten.

Summary

Populism acts as a powerful political power factor, something we often see in demagogues trying to position themselves in a democratic society. Although there are no uniform theories about what the phenomenon of populism is, the concept will be tried by looking at what political scientists and historians say about the phenomenon. Populism is mainly described as rhetoric directed at political opponents and other critics from the media and NGOs, where the populist is portrayed as the only one who represents the united people in a credible way to other ethnic groups who try to break down the social order. The thesis sheds light on the way in which populism is operationalized by political actors such as Julius Caesar, Napoleon Bonaparte and Donald Trump, and whether they use populist strategies to gain and retain power. The negative consequences of populism in relation to democracy's established institutions and values are explained. Populist strategies can challenge legislative, executive and judicial democratic institutions, and the risk of this happening increases the longer an authoritarian populist or a demagogue is in power.

Referanseliste

- Bonikowski, B. (2019). *Trump's Populism: The Mobilization of Nationalist Cleavages and the Future of U.S. Democracy*. New York: Cambridge University Press. Hentet fra: https://scholar.harvard.edu/files/bonikowski/files/bonikowski_-_trumps_populism.pdf
- Bryan, J., Brown, M., Patel, A., Kim, M. & Owen, T. (2021). *Napoleon Bonaparte The Biography*. Storbritannia: United Library.
- Darrud, A. (2021, 9. januar). Donald Trump er permanent utestengt fra Twitter. Hentet fra: <https://www.nrk.no/urix/donald-trump-er-permanent-utestengt-fra-twitter-1.15319920>
- Gelzer, M. (1968). *Caesar: Politician and Statesman*. Cambridge: Harvard University Press
- Hammond, C. (2008). *Caesar The Gallic War*. New York: Oxford University Press Inc.
- Henriksson, K. (2018). *Trump Miljarderna, medierna och makten*. Sverige: Lindco.
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan*. London: Andrew Crooke. Hentet fra: <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/hobbes/Leviathan.pdf>
- Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. New York: Penguin Random House LLC.
- Müller, J-W. (2016). *What is Populism?* USA: University of Pennsylvania Press.
- Schom, A. (1998). *Napoleon Bonaparte*. New York: Harper Perennial.
- Trump, D. (2018, 9. mai). Twitter. Hentet fra: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/5/9/17335306/trump-tweet-twitter-latest-fake-news-credentials>
- Trump, D. (2018, 31. juli). Twitter. Hentet fra: <https://www.heraldscotland.com/news/18999838.memorable-controversial-tweets-donald-trump/>
- Trump, D. (2018, 25. oktober). Twitter. Hentet fra: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/10/25/18022154/trump-blames-media-tweet>
- Zorn, C.D. (2016). *Aphorisms and Thoughts by Napoleon Bonaparte*. Storbritannia: Alma Books LTD.

